

SUKAKTYS

Psichologų draugija ir jos įtaka psichologijos raidai Lietuvoje

Juvenčijus Lapė

Socialinių mokslų daktaras, docentas,
Lietuvos teisės akademijos
Psichologijos katedra,
Didlaukio g. 47, LT-2057 Vilnius

Mokslo, meno ir visuomenei reikšmingoms idėjoms plėtoti žmonės buriasi į įvairius susivienijimus – draugijas, sąjungas, partijas ir kt. Jas organizuoja iškiliausi vienos ar kitos srities veikėjai, talentingiausi mokslo ir meno žmonės. Tokie sambūriai tampa palankia dirva ne tik toms idėjoms plėtoti, bet ir naujiems talentams iškilti. Kai kurios organizacijos Lietuvoje savo ištakas gali rasti net XIX a. pradžioje. Šio straipsnio tikslas – nušviesti, kada Lietuvoje pradėjo kurtis psichologų draugijos ir kokią reikšmę jos turėjo psichologijos raidai.

XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje jau buvo lietuvių, studijuojančių psichologiją Europos (V. Storosta-Vydūnas, V. Lazersonas, Č. Reinys) ir Rusijos universitetuose (R. Bytautas, J. Vabalas-Gudaitis). Psichologus ruošė ir Lietuvos universitetas Kaune (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo universitetas). Jį baigę ne vienas savo žinias gilino Austrijos, Šveicarijos, Vokietijos universitetuose (A. Gučas, J. Laužikas, J. Pankauskas ir kt.). Kai kurie buvo ne

tik žymūs psichologai, bet ir aktyviai dalyvavo kuriant Lietuvos universitetą (J. Vabalas-Gudaitis).

Pirmuoju Lietuvos psichologų bandymu vienyti galima būtų laikyti 1931 m. spalio 3 d. įsteigtą Lietuvos psichotechnikos ir profesinės orientacijos draugiją. Ji įsteigta prie VDU Eksperimentinės psichologijos ir pedagogikos instituto Lietuvos motinoms ir vaikams globoti draugijos iniciatyva. Draugija jungė įvairių specialybių atstovus: pirmininkas buvo ekonomistas prof. J. Šimkus, vicepirmininkas – psichologas prof. J. Vabalas-Gudaitis, išdininkas – psichiatras prof. J. Blažys, sekretorius – psichologas ir psichiatras doc. V. Lazersonas. Dauguma iš 16 pirmųjų draugijos narių buvo VDU psichologijos katedros darbuotojai ir studentai.

Draugijos tikslas buvo „padėti jaunuomenei surasti savo pašaukimą; atrinkti kandidatus įvairioms profesijoms, darbams ir mokykloms; atrinkti gabiuosius, atsilikėlius ir

nenormalius vaikus ir duoti patarimų, kaip specialiai juos mokyti ir auklėti; ieškoti įvairiems darbams atlikti tobuliausių būdų, metodų ir priemonių; tirti įvairių veiksmų įtaką darbo našumui“ (Gučas, 1937, 72–73).

Draugijos nariai energingai ėmėsi darbo: ruošė jaunimo apklausos lapus, psichologinių tyrimų metodiką, atlikinėjo tyrimus, sudarinėjo Lietuvoje esamų profesijų registrą, nagrinėjo tų profesijų socialinę ir ekonominę būklę bei perspektyvas, studijavo įvairių profesijų darbo procesus, tyrė jų psichofiziologinius ir higieninius reikalavimus. Draugijos konsultavimo ir patronato skyrius organizavo pokalbius su tėvais ir mokiniais, juos konsultavo, rūpinosi įdarbinti vaikus, norinčius įgyti profesijas įmonėse ar pas meistrus, kontroliavo, ar mokiniams duodamas darbas atitinka jų jėgas, sekė profesinę paauglių raidą, rinko duomenis apie meistrus, kuriems pavedami rengti mokiniai, rinko statistinius duomenis, ar psichotechniškai atrinkti asmenys pralengia savo darbą neatrinktuosius. Draugija propagavo profesinę atranką tėvams, mokiniams ir darbdaviams žodžiu, raštu, per spaudą, radiją ir net kiną.

Ilgainiui gausėjo norinčiųjų pasinaudoti draugijos konsultacija.

Lietuvos psichotechnikos ir profesinės orientacijos draugijos įsteigimas suaktyvino psichologų ir kitų profesijų specialistų veiklą. 1928–1934 metais apie profesijos pasirinkimą buvo atspausdinti 34 straipsniai. 1937 metais išleista A. Gučo knygelė „Pašaukimas ir darbas“.

Lietuvos psichotechnikos ir profesinio orientavimo draugija turėjo siaurą specifinį tikslą – padėti jaunimui pasirinkti profesiją ir įgyti įgūdžius. Draugijos veiklą nutraukė prasidėjęs karas ir krašto okupacija. Tolesnė psicho-

logijos raida turi būti analizuojama ir vertinama okupacijos sąlygų kontekste.

Tarybų Sąjungoje po Spalio revoliucijos psichologija nebuvo populiarė, laikoma beveik pseudomokslu, tiriančiu sunkiai materialistiškai paaiškinamus reiškinius. Neigiamą požiūrį dar labiau stiprino klaidos profesinės atrankos srityje, kur dirbo daug tinkamai nepasirengusių, nekompetentingų asmenų. Psichologai buvo rengiami tik kai kurių universitetų filosofijos fakultetuose. Jokios psichologų draugijos ar sąjungos nebuvo.

Lietuva privalėjo vadovautis Sąjungoje priimtomis normomis. Lietuvos psichotechnikos ir profesinio orientavimo draugijos veikla po karo nebuvo atgaivinta, ji nustojo egzistavusi. Psichologų rengimas Vilniaus universitete 1946 metais likviduotas. Psichologijos specialybę buvo galima įsigyti tik Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute kartu su lietuvių kalbos mokytojo specialybe. Dauguma šių specialybę baigusiu ir dirbo lietuvių kalbos mokytojais. Buvo jaučiamas bendras nuosmukis, kaip ir kitur.

Tačiau Tarybų Sąjungoje požiūris į psichologiją pamažu pradėjo keistis. Mokslo ir technikos raida sudarė prielaidas darbo automatizavimui, sudėtingų techninių sistemų kūrimui. Iškilė būtinumas ne tik išmokyti žmogų dirbti su sudėtinga technika, bet ir kuriant naujas technines sistemas atsižvelgti į žmogaus galimybes, koordinuoti grupės žmonių veiklą sudėtingos bendros veiklos sąlygomis. Tapo akivaizdu, kad būtina plėsti tyrimus tiek bendrojoje, tiek atskirose profesinio mokymo, darbo, inžinerinės, socialinės psichologijos šakose. RTFSR Pedagogikos mokslų akademijos Psichologijos institutas 1957 metais organizavo pasitarimą darbo psichologijos klausimais. Jame svarsty-

tos profesinio darbo, gamybinio ir politechninio mokymo psichologinės problemos. Pasikeitimas nuomonėmis, kritiškas darbo psichologijos būklės įvertinimas, aktualių problemų iškelimas turėjo teigiamos įtakos tolesnei psichologijos raidai. Pradėta leisti daugiau literatūros, steigti naujas laboratorijas, išsiplėtė tiriamų problemų ratas, ypač darbo, inžinerinės, socialinės psichologijos srityse.

Lietuvoje tuo laikotarpiu L. Jovaiša ir S. Kregždė pradėjo, o vėliau G. Mikštytė-Butkienė, H. Galkytė ir kiti psichologai tęsė mokinių bei studentų profesinių interesų ir profesinio apsisprendimo tyrimus. Atsižvelgiant į tai, 1967 metais prie Mokyklų mokslinio tyrimo instituto buvo sudaryta Respublikinė tarpžinybinė profesinio orientavimo tarnyba. Miestuose ir rajonuose prie švietimo skyrių, kai kuriose gamyklose (Kauno radijo, Vilniaus radijo komponentų, Panevėžio „Ekran“ ir kt.) pradėti steigti profesinio orientavimo kabinetai. Jų buvo įsteigta apie 50, kai kurių iš jų (pvz., Vilniaus, Kauno, Šilutės ir kt.) psichologų pagalba moksleiviams buvo labai vertinga. Tačiau kai kur tokių kabinetų veikla buvo orientuojama tik į 7 klases baigusių moksleivių nukreipimą toliau mokytis bendrojo lavinimo vidurinėje ar proftechninėje mokykloje. Neretai moksleivio ateitį lėmė jo tėvų pareigos rajone ar kolūkyje. Buvo ir kuriozinių atvejų, kai kabinete psichologu dirbo veterinarijos specialistas.

1968 metais prie Švietimo ir aukštojo mokslo ministerijos buvo įsteigtas tarpžinybinis Profesinio orientavimo institutas, veikęs visuomeniniais pagrindais. Respublikinės profesinio orientavimo tarnybos ir Profesinio orientavimo instituto darbe dalyvavo ne tik psichologai ir pedagogai, bet ir kitų ūkio sričių specialis-

tai. Tų institucijų veiklą galima būtų aiškinti kaip Lietuvos psichotechnikos ir profesinio orientavimo draugijos darbų tąsą, tačiau tai reikalauja gilesnės analizės. Psichologų draugijos kūrimasis labiau susijęs su kitais įvykiais.

RTFSR Pedagoginių Mokslų Akademijos (PMA) Prezidiumas 1957 m. sausio 16 d. (protokolo Nr. 3) patvirtino Psichologų draugijos nuostatus. Draugija kurta dalyvaujant sąjunginių respublikų psichologams. Į draugijos steigimo organizacinį komitetą buvo įtrauktas ir Vilniaus universiteto Psichologijos katedros vedėjas prof. A. Gučas. Jis jau seniau bendravo su PMA Psichologijos instituto direktoriumi A. A. Smirnovu. Draugijos steigimo klausimais kontaktus palaikė su prof. M. V. Sokolovu.

Prof. A. Gučas pateikė svarbių pasiūlymų rengiant draugijos nuostatus. 1958 m. balandžio 4 d. laiške M. V. Sokolovui jis rašė, kad tikslingiau būtų respublikose steigti ne visasąjunginės draugijos skyrius, o „savarankišką draugiją, kuri vėliau įeitų į Visasąjunginę draugiją kaip kolektyvinis narys“. Atsakydamas V. M. Sokolovas (1958 04 14) rašė, kad dabar svarbiausia įsteigti draugiją, vėliau jau spręsti klausimą, ar tai bus respublikiniai skyriai, ar savarankiški kolektyviniai nariai. Tačiau šis siūlymas buvo tyčia ar netyčia pamirštas ir draugijos struktūroje taip ir liko respublikiniai skyriai. Susidarė paradoksali situacija: įkurta Psichologų draugija prie RTFSR PM akademijos, o „savarankiškų“ TSRS respublikų psichologai negali turėti net atskirų draugijų.

Taip pat buvo pasiūlyta, kad likvidavus draugiją skyrių turtas pereitų ne centro, o respublikų švietimo ministerijų žinion. Pasiūlymas taip pat liko be atsakymo, nors 1959 metais buvo pakartotas.

Apskritai buvo teigiamai žiūrima į Psichologų draugijos steigimą. LTSR Švietimo ministras 1958 m. vasario 7 d. raštu pranešė A. A. Smirnovui, kad respublikoje leidžiama organizuoti Visasąjunginės draugijos skyrių.

LTSR Ministrų Tarybos 1958 m. balandžio 3 d. nutarime Nr. 173 rašoma: „(...)priimti Švietimo ministerijos siūlymą organizuoti Psichologų draugijos Lietuvos skyrių. Patvirtinti organizacinį komitetą: A. Gučas (pirmininkas), L. Vekeris (pavduotojas), J. Laužikas (iždininkas), M. Garbačiauskienė (sekretorė), L. Jovaiša (narys), A. Jacikevičius (narys).“

Organizacinis komitetas veikė aktyviai. Laiškais arba asmeniškai informavo psichologus apie steigiamą organizaciją ir kvietė būti jos nariais. Buvo sudarytas 46 asmenų, galinčių stoti į draugiją, sąrašas. Savo posėdyje 1958 05 09 draugija priėmė pirmuosius narius.

1958 m. gegužės 10–11 dienomis įvyko Visasąjunginės psichologų draugijos Lietuvos skyriaus steigiamasis susirinkimas-suvažiavimas. Suvažiavimą atidarė A. Gučas. RTFSR PMA Psichologų draugijos organizacinio komiteto atstovas M. V. Sokolovas apžvelgė psichologijos būklę: negausūs tyrimai, atitrūkimas nuo gyvenimo, trūksta literatūros, silpni kadrai ir kt. Iš to kyla ir būsimos draugijos uždaviniai. L. M. Vekeris padarė pranešimą dėl kai kurių aktualių psichologijos klausimų, A. Gučas – dėl vaiko psichikos vystymosi, J. Lapė – dėl psichologijos dėstymo mokyklose padėties. Suvažiavimo dalyviai aktyviai dalyvavo diskusijose.

Pirmasis suvažiavimas nutarė paskelbti spaudoje apie skyriaus įsteigimą, nagrinėtas problemas ir darbo gaires, leisti metraštį, daugiau rašyti, dalyvauti pedagoginiuose skaitymuose propaguojant bei nagrinėjant psicho-

logines temas, organizuoti psichologinių tyrimų laboratoriją, gerinti psichologijos dėstymą vidurinėse mokyklose, paruošti mokykloms vadovėlį.

Suvažiavimas išrinko skyriaus tarybą, revizijos komisiją. Taryba savo pirmame posėdyje išrinko tarybos prezidentą. Draugijos pirmininku išrinktas prof. A. Gučas, vis perrenkamas į šias pareigas iki pat jo mirties 1988 metais.

Šio suvažiavimo įsteigtą Psichologų draugiją, nors ir vadinamą Visasąjunginės draugijos skyriumi, reikėtų laikyti pirmuoju visų Lietuvos psichologų bandymu susivienyti bendram tikslui – psichologijos teorinių tyrinėjimų ir jos praktinio taikymo Lietuvoje plėtojimui.

Pirmasis suvažiavimas išrinko delegatus į steigiamąjį Visasąjunginės psichologų draugijos suvažiavimą – A. Gučą, A. Jacikevičių, L. Jovaišą, J. Palaimą ir L. Vekerį. Taip pat patvirtino mokslinius pranešimus visasąjunginei psichologų konferencijai – M. Garbačiauskienės „Mokėjimo skirti morfologines ir sintaktines formas vystymasis“, A. Jacikevičiaus „Asociacijų dinamika, įsisavinant antrąją kalbą“ ir L. Vekerio „Jutiminio vaizdo projekcijos klausimai“.

Visasąjunginiame psichologų draugijos suvažiavime A. Gučas buvo išrinktas Centro tarybos nariu, jam pavestos atsakingos užduotys. Pavyzdžiui, jis buvo paskirtas TSRS Psichologų draugijos įstatų perdirbimo komisijos pirmininku. Centro tarybos nariu jis buvo renkamas iki 1988 metų. Lietuvos psichologai aktyviai dalyvavo Visasąjunginės psichologų draugijos veikloje, jos organizuotose mokslinėse konferencijose, seminaruose bei kituose renginiuose. Šis straipsnis skirtas Visasąjunginės psichologų Lietuvos skyriaus (LPD) reikšmei psichologijos raidai Lietuvoje nušviesti, todėl Visasą-

junginės ir kitų respublikų psichologų draugijų skyrių veikla bus minima tik tiek, kiek ji siejasi su Lietuvos.

LPD veikė iki 1988 metų pabaigos, kai jos narių suvažiavime buvo nutarta įsteigti savarankišką, niekam nepavaldžią Lietuvos psichologų sąjungą.

LPD aukščiausiu valdymo organu buvo respublikinis suvažiavimas, kuris rinko savo tarybą, savo atstovus į Visasąjunginės draugijos centro tarybą, delegatus į visasąjunginius suvažiavimus, priiminėjo narius. Taip pat priimdavo sprendimus svarbiausiais klausimais. Suvažiavimai vyko kas 2 metai su retomis išimtimis. Prireikus šaukti neeiliniai suvažiavimai (1971, 1988). Laikotarpiu tarp suvažiavimų svarbesniais klausimais buvo kviečiama draugijos taryba, o visą darbą organizavo tarybos prezidiumas. Visa veikla buvo atliekama pagal iš anksto parengtus, suvažiavimo patvirtintus planus.

Draugijos narių vis gausėjo. Pirmajame suvažiavime jų buvo apie 40 (tikslių duomenų neradome), o jos veiklos pabaigoje (1988) – daugiau kaip 200. Ypač draugijos veikla suaktyvėjo įsijungus į ją naujai psichologų kartai, jų rengimas Vilniaus universitete buvo atgavintas 1969 metais.

Vienas iš pirmųjų draugijos rūpesčių buvo psichologijos specialistų rengimas. „Be kūrybinio ir savarankiškai sprendžiančio intelekto psichologas netoli teneis savo darbe, kuris nuolat reikalauja kūrybos, persiorientavimo į naujas sąlygas“, – teigė prof. A. Gučas. 1958 metais išsirutinta teisė ruošti psichologijos aspirantus Vilniaus universiteto Psichologijos katedroje. Čia gana greitai parašė ir apgynė disertacijas psichologijos mokslų kandidato laipsniui gauti J. Lapė, G. Mikšytė-Butkienė, A. Pen-

kauskas, E. Rimkutė ir kt. Buvo siunčiami ar savo iniciatyva stojo į aspirantūrą kitų respublikų universitetuose ir apgynė disertacijas A. Jacikevičius, S. Paužaitė-Pranckūnienė. A. Jacikevičius pirmasis Vilniaus universitete sėkmingai apgynė disertaciją psichologijos mokslų daktaro laipsniui gauti (dabar tai lygu habilituotam daktarui). S. Kregždė sėkmingai baigė aspirantūrą Kijevo universitete. Šį sąrašą galima būtų tęsti.

Rūpintasi ne tik mokslinių kadru, bet ir psichologijos specialistų rengimu pramonės įmonėms, švietimo ir sveikatos apsaugos įstaigoms.

1969 metais, susidarius palankioms sąlygoms, Vilniaus universitetas įgijo teisę ruošti darbo ir inžinerinės psichologijos specialistus. Tai buvo pradžia, sudariusi galimybę vėliau ruošti pedagoginės ir klinikinės psichologijos specialistus. Šį procesą skatino Vilniaus universiteto Psichologijos katedros vedėjas prof. A. Gučas. Iki draugijos gyvavimo pabaigos buvo paruošta daugiau kaip 400 psichologų.

Draugija organizavo respublikines mokslines konferencijas, kurios dažniausiai vykdavo kartu su jos narių suvažiavimais. Jos vyko ne tik Vilniuje, bet ir Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose. Konferencijas organizuodavo kartu su aukštosiomis mokyklomis, mokslinio tyrimo institutais bei kitomis organizacijomis. Dauguma jų buvo organizuojamos ir pravedamos kartu su Vilniaus universiteto Psichologijos katedra, 1967 metais – su Vilniaus valstybiniu pedagoginiu institutu (VVPI), 1974 metais – su VVPI, Profesinio orientavimo visuomeniniu institutu ir Mokyklų mokslinio tyrimo institutu, 1986 metais konferenciją padėjo organizuoti ir prvesti Lietuvos aklųjų draugija, 1972 metais – Lietuvos mokslinės-techninės informacijos mokslinio tyrimo institutas.

Vienas iš reikšmingiausių Lietuvos psichologų draugijos darbų buvo jau 1958 metų plane numatyta tarprespublikinė Pabaltijo psichologų konferencija. 1959 m. balandžio 17 d. Lietuvos psichologų draugijos taryba pavedė jos pirmininkui prof. A. Gučiui tartis su Estijos ir Latvijos psichologais dėl minėtos konferencijos organizavimo. Konferenciją buvo siūloma surengti Vilniuje. Tokiai iniciatyvai pritarė Estijos psichologų draugijos pirmininkas prof. K. Ramulis ir Latvijos psichologų draugijos pirmininkas K. Velmersas.

Pirmoji tarprespublikinė Pabaltijo psichologų konferencija įvyko 1960 m. gegužės 29–30 dienomis Vilniuje. Jai buvo pateikta 20 mokslinių pranešimų, iš kurių 15 buvo estų, latvių ir lietuvių, o 5 – iš kitų Sąjungos respublikų. Po to visada buvo kviečiami kitų Sąjungos respublikų mokslininkai, įvertinant jų mokslo tyrimų vertę, taip pat taktiniais sumetimais, nes tai padėdavo gauti vyriausybinių įstaigų leidimą pravesti konferencijas.

Pirmojoje konferencijoje buvo aptarti ir tolesni jų organizavimo klausimai. Nutarta jas organizuoti kas dveji metai kiekvienoje respublikoje eilės tvarka. Antroji konferencija turėjo vykti Tartu, trečioji – Rygoje ir t. t. Konferenciją pagerbė seniausias Pabaltijo psichologas, Tartu universiteto profesorius Konstantinas Ramulis, kurio 81-osios gimimo metinės sutapo su konferencijos laiku – gegužės 30 d. ir čia buvo atšvęstos.

Konferencijos vyko sistemingai, kaip ir buvo numatyta. Jas organizuojant, be jau minėtų A. Gučo, K. Ramulio ir K. Velmerso, ypač daug prisidėjo E. Koemetsas, A. Elango, G. H. Liimetsas, U. Siiman, A. Anspakas, I. Plotnickas, I. Meikšanas, A. Jacikevičius,

S. Kregždė, A. Penkauskas ir kt. Konferencijų dalyvių daugėjo, problematika plėtėsi.

Organizuojant 1974 metais konferenciją Estijoje, buvo išleistas TSRS vyriausybės įsakymas, pagal kurį visasąjungines konferencijas leidžiama organizuoti tik patvirtinus jas TSRS Valstybiniam plano komitetui, pristatant atitinkamam respublikos komitetui. Tai ne tik apribojo, bet praktiškai visai neleido organizuoti Pabaltijo psichologų konferencijų, kurios buvo priskiriamos visasąjunginėms konferencijoms. Estai negalėjo organizuoti aštuntosios Pabaltijo psichologų konferencijos. Tačiau į 1975 metais organizuojamą Tartu universiteto konferenciją jie pakvietė latvius ir lietuvius. Šį poelgį tuometinis Estijos psichologų draugijos pirmininkas H. Liimetsas aiškino tuo, kad „Estijos psichologai bendradarbiauja su Latvijos ir Lietuvos psichologais, kartu sprendžia tas pačias problemas“. Trijų respublikų atstovų dalyvavimas ir estų rūpestis turėtų būti pakankamas pagrindas, kad pripažintume šią konferenciją aštuntąja Pabaltijo psichologų konferencija. Po to konferencijos buvo organizuojamos tik atkūrus Estijos, Latvijos ir Lietuvos nepriklausomybę (1990 m. Vilniuje, vėliau – Rygoje, Taline).

Pabaltijo ir respublikinių konferencijų dalyvių skaičius augo, plėtėsi ir jose nagrinėjama tematika. Apžvelgus visose konferencijose skaitytus mokslinius pranešimus, matome labai daug nagrinėjamų psichologijos problemų. Tai psichologijos istorija, bendrosios psichologijos problemų teorinė analizė ir eksperimentinių tyrimų rezultatai. Visose konferencijose išsamiai pristatyti mąstymo ir kalbos psichologijos bei jų ugdymo psichologiniai tyrimai, mokymo, socialinės, darbo ir inžinerinės, valdymo, medicini-

ninės ir klinikinės, sporto bei kitų sričių psichologinių problemų tyrimo rezultatai. Pranešimuose buvo nagrinėjama ne tik teorija, bet ir praktika. Konferencijose dalyvavo aukštųjų mokyklų ir tyrimo institutų mokslininkai, taip pat mokytojai, psichiatrai, gamyklų ir konstravimo biurų bei laboratorijų darbuotojai, įvairių kitų tyrimo įstaigų – biofizikos laboratorijų, techninės estetikos institutų ir kt. – darbuotojai, kurių darbas susijęs su psichologinėmis problemomis. Konferencijų problematikai ir turiniui išsamiai atskleisti būtina speciali studija. Dėl darbo apimties nėra galimybės išvardyti visų pranešimų autorių, o sąrašas būtų labai įspūdingas.

Atskiros analizės reikalauja ir konferencijos, organizuotos po Estijos, Latvijos ir Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kurios jau tikrai tampa tarptautinėmis, o ne tik Baltijos šalių psichologų konferencijomis.

Būdami TSRS Psichologijos draugijos skyrium, Lietuvos psichologai išplėtė savo ryšius su kitų respublikų skyriais, aukštosiomis mokyklomis, tyrimo institutais. Atsirado galimybė dalyvauti visasajunginėse, respublikinėse ir vietinėse mokslinėse konferencijose. Lietuvos psichologai buvo informuojami apie tarptautines konferencijas. Tarptautiniame psichologų kongrese Londone 1968 metais buvo pristatytas A. Gučo ir E. Rimkutės mokslinis pranešimas „On the Psychological Analysis of Visual Perceptive Search“ („Regimojo percepcinio ieškojimo psichologinė analizė“). Kongrese dalyvavo A. Gučas ir A. Penkauskas. A. Gučas dalyvavo 22-ame tarptautiniame taikomosios psichologijos kongrese Lježe (Belgija) 1970 metais. L. Jovaiša buvo Tarybų Sąjungos delegacijos narys „Unesco“ ekspertų pasitarime mokykli-

nės ir profesinės orientacijos klausimais Bratislavoje (1970 m.), J. Laužikas dalyvavo Pedagogikos mokslų tarptautiniame kongrese Varšuvoje (1969 m.) ir t. t.

Ne į visas tarptautines konferencijas, apie kurias buvo informuojama, respublikos psichologai galėjo vykti. Respublikinės draugijos skyrius turėjo mažai lėšų, o valiutos visai neturėjo. Vykstant į užsienį, reikėjo leidimo, jį gauti buvo sunku. Sąjungoje buvo daug norinčių vykti į užsienį ir labai maža tikimybė patekti į tokias grupes. Net ir mokslinio turizmo organizavimas (savo lėšomis) mažai padėjo.

Psichologų kvalifikacijos kėlimui teigiamos reikšmės turėjo besisteigiantys draugijoje pramonės (vėliau organizacinės), pedagoginės, klinikinės, dinaminės, humanistinės ir kt. psichologijos skyriai, arba sekcijos. Jų iniciatyva buvo organizuojami seminarai, kur dalyvavo kitų Sąjungos respublikų ir net užsienio (JAV, Čekoslovakijos ir kt.) psichologai. Ypač aktyvi buvo Klinikinės psichologijos sekcija, jos organizuojami seminarai gausiai lankyti. Seminarų tematika taip pat įvairi: psichologas „psichokorekciniame“ darbe (1983 m.), testų taikymas (1982 m.), psichologinis konsultavimas ir psichoterapija: asmenybės savirealizavimo rezervai (1988 m.), psichologų, dirbančių praktinį darbą, rengimo ir kvalifikacijos kėlimo problemos (1987 m.) ir pan. Draugijos respublikinis skyrius kartu su Vilniaus universitetu bei TSRS PMA problemine taryba organizavo išplėstinį posėdį „Psichologijos vystymo teorijos ir istorijos klausimai“.

Pagausėjo leidinių psichologine tematika. Neapsiribota vien verstiniais vadovėliais ir visuomenei skirtomis knygelėmis. 1962 metais išleistas mokslinių straipsnių rinkinys „Pedagoginės psichologijos klausimai“, J. Laužiko

Artėjo 1988 metai, pilni ryžto pakilti naujam gyvenimui, atkurti laisvą Lietuvą, atsiskirti nuo pavaldumo Maskvai, uzurpavusiai visas gyvenimo sritis Lietuvoje.

Lietuvos psichologai neteko savo ugdytojo ir vadovo, draugijos pirmininko prof. Alfonso Gučo. Buvo šaukiamas neeilinis skyriaus suvažiavimas. Dar prieš suvažiavimą kilo mintis įkurti savarankišką Lietuvos psichologų sąjungą. Jaunieji psichologai (R. Kočiūnas ir kiti) parengė tokios Sąjungos nuostatų projektą.

1988 m. lapkričio 26 d. vykęs Visasąjunginės psichologų draugijos Lietuvos respublikinio skyriaus suvažiavimas prasidėjo neįprastai. Buvo išklaustas doc. E. Rimkutės pranešimas „Pro memoria“, paminint prof. A. Gučo atminimą. Pranešime kalbėta apie žmonių darbų, kurie tampa istorijos dalimi, amžinumą, jų tapimą dabartimi. „Labai gaila, kad šiandien, kai visa tauta pakilusi atgimimui, nėra žmogaus, kuris tiek daug padarė ir visą gyvenimą ėjo į atgimimą“, – sakė doc. E. Rimkutė.

LITERATŪRA

1. Gučas, A., *Pašaukimas ir darbas*, Kaunas, 1937.
2. Prof. A. Gučo archyvas VU bibliotekoje.
3. TSRS Psichologų draugijos Lietuvos skyriaus archyvas.

ASSOCIATION OF PSYCHOLOGIST AND ITS INFFLUENCE TO PSYCHOLOGY DEVELOPMENT IN LITHUANIA

Juvenčijus Lapė

Summary

The article offers an overview of the milestones in Lithuanian Association of Psychologists foundation and development history. Spheres of activity,

Šis, dabar galima sakyti paskutinis, draugijos suvažiavimas buvo audringiausias iš visų iki tol buvusių. Svarstant savarankiškos Lietuvos psichologų sąjungos steigimo klausimą, prieštaraujančių nebuvo. Karštos diskusijos vyko dėl pačios atsiskyrimo nuo visasąjunginės draugijos procedūros. Peržiūrint protokolus sunku tiksliai atkurti įvairių pasiūlymų esmę. Nutarėta įkurti iniciatyvinę grupę, ji galutinai paruoštų Lietuvos psichologų sąjungos nuostatus, ir pasiskelbti savarankiška organizacija. Dar draugijos (nes buvo renkami ir delegatai į Visasąjunginį suvažiavimą) ar jau ir Sąjungos (tokia dvasia vyravo) pirmininku buvo išrinktas doc. A. Bagdonas.

Prasidėjo naujas Lietuvos psichologų vienijimosi į organizacijas etapas, kurio čia jau negrąžinsime.

Lietuvos psichologų vienijimąsi į draugiją okupacijos sąlygomis reikia vertinti kaip teigiamą reiškinį, prisidėjusį prie psichologijos pažangos respublikoje. Tas laikotarpis šiame straipsnyje nušviestas gana bendrais bruožais ir laukia gilesnės analizės.